

Nr 1

Laguskottets betänkande i anledning av motion angående vårdnaden om barn utom äktenskap.**Motionen***Yrkande*

I motionen 1974:200 av herr Svensson i Malmö m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen för sin del beslutar om sådan ändring av 6 kap. 12 § föräldrabalken, att lagrummet erhåller följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse:

6 kap. 12 §¹*Nuvarande lydelse*

Barn utom äktenskap står under moderns vårdnad till dess det fyllt tjugo år eller ingått äktenskap. På ansökan av fadern skall dock rätten överföra vårdnaden till honom, om det finnes skäligt med hänsyn till barnets bästa. Äro föräldrarna ense, att vårdnaden skall överföras till fadern, skall rätten på anmälan besluta i enlighet därmed, om det ej är uppenbart stridande mot barnets bästa.

Motionärernas förslag

Barn utom äktenskap står under moderns vårdnad till dess det fyllt tjugo år eller ingått äktenskap. På ansökan av fadern skall dock rätten överföra vårdnaden till honom, om det finnes skäligt med hänsyn till barnets bästa. Äro föräldrarna ense, att vårdnaden skall överföras till fadern, skall rätten på anmälan besluta i enlighet därmed, om det ej är uppenbart stridande mot barnets bästa.

Önskar föräldrar till barn utom äktenskap gemensamt utöva vårdnaden, äger de att till rätten inge gemensam ansökan härom. Rätten har att förordna i enlighet med föräldrarnas önskan, såvida detta ej uppenbart strider mot barnets bästa.

Vid upphävande av sådan gemensam vårdnad, varom i andra stycket sägs, äge vad i 7 § stadgas motsvarande tillämpning.

¹ Senaste lydelse 1973:646

Nuvarande lydelse

Inträffar i fråga om den av föräldrarna som har vårdnaden om barnet sådant fall som avses i 6 § eller dör han, skall rätten på ansökan av den andre eller på anmälan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd förordna den andre att utöva vårdnaden, såvida ej denna med hänsyn till barnets bästa finnes böra anförtros åt särskilt förordnad förmyndare.

Vad i 2–4 och 10 §§ stadgas med avseende på vårdnad om barn i äktenskap skall äga motsvarande tillämpning beträffande barn utom äktenskap.

Motionärernas förslag

Inträffar i fråga om den av föräldrarna som har vårdnaden om barnet sådant fall som avses i 6 § eller dör han, skall rätten på ansökan av den andre eller på anmälan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd förordna den andre att utöva vårdnaden, såvida ej denna med hänsyn till barnets bästa finnes böra anförtros åt särskilt förordnad förmyndare.

Vad i 2–4 och 10 §§ stadgas med avseende på vårdnad om barn i äktenskap skall äga motsvarande tillämpning beträffande barn utom äktenskap.

Motivering

Motionärerna erinrar inledningsvis om att 1973 års familjerättsreform inte medförde några förändringar när det gäller frågan om tillskapandet av en möjlighet för ogifta föräldrar att gemensamt handha vårdnaden om sina barn på samma sätt som föräldrar till barn i äktenskap. Motionärerna finner detta ur många synpunkter vara mycket otillfredsställande. I motionen förordas därför att riksdagen beslutar om en lösning av problemet enligt följande riktlinjer. Ogifta samboende föräldrar skall ges rätt att efter gemensam ansökan hos domstol erhålla gemensam vårdnad om sina barn. Gemensam vårdnad skall uppkomma i och med att domstolens lagakraftäggande beslut föreligger. Endast om någon av sökandena ej finnes vara lämpad att utöva vårdnaden bör domstolen kunna vägra att bifalla ansökan. Om två ogifta samboende föräldrar sedermera separerar skall den gemensamma rättsliga vårdnaden om barnen bestå tills endera av föräldrarna eller båda gemensamt hos domstol ansöker om omprövning av vårdnadsbeslutet.

Gällande rätt

Bestämmelser angående vårdnaden om barn är meddelade i 6 kap. *föräldrabalken (FB)*. Den rättsliga vårdnaden om barnet innefattar enligt dessa bestämmelser en plikt för vårdnadshavaren att sörja för barnets person och ge det en sorgfällig uppfostran. Häri ingår den löpande uppsikten över barnet med rätt och plikt för vårdnadshavaren att tillse att barnets behov i allt som hör till det dagliga uppehållet blir tillgodosedda, liksom dess behov av vård vid sjukdom och av hjälp och stöd också av personligt slag. Vårdnaden innebär även rätt och plikt att

sörja för barnets fostran och att träffa avgöranden med långsiktiga verkningar för barnet exempelvis i fråga om skolgång och utbildning, vård och behandling för handikapp och dylikt.

Av det sagda framgår att det ankommer på den legala vårdnadshavaren att besluta i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Förvaltningen av barnets egendom liksom befogenheten att företräda barnet i andra angelägenheter än sådana som rör barnets person ingår däremot inte i vårdnaden utan i förmynderskapet (11 kap. FB).

Den partiella reform av den familjerättsliga lagstiftningen, som antogs av riksdagen vid 1973 års vårsession och som trätt i kraft den 1 januari 1974 (SFS 1973:645--660, se även SFS 1973:692--698), har medfört betydelsefulla förändringar i fråga om vårdnaden av barn utom äktenskap. Tidigare gällde att modern automatiskt var barnets vårdnadshavare och att fadern kunde tillerkännas vårdnaden endast om han visade att modern var olämplig som vårdnadshavare. Det automatiska företrädet för modern att vara vårdnadshavare har av lätt insedda skäl måst tagas till utgångspunkt även för den nya lagstiftningens reglering av vårdnadsfrågan. Enligt de nya bestämmelserna är däremot föräldrarna likställda när det gäller rätten att efter särskild prövning få sig tillerkänd vårdnaden om barnet. Om således fadern begär att få vårdnaden, skall denna fråga bedömas efter i princip samma regler som gäller för barn i äktenskap. Detta innebär till en början att, om föräldrarna är ense om att fadern skall ha vårdnaden, domstol skall på deras begäran överflytta vårdnaden, om inte domstolen anser detta uppenbart stridande mot barnets bästa. Vidare gäller att en tvist mellan föräldrarna i vårdnadsfrågan skall avgöras under hänsynstagande enbart till barnets bästa. Fadern skall med andra ord anförtros vårdnaden om han är den som är bäst skickad att ha hand om barnet. Slutligen har fadern uttryckligen givits företräde till att överta vårdnaden, om modern visar sig olämplig som vårdnadshavare eller om hon dör, i likhet med vad som för motsvarande fall gäller beträffande barn i äktenskap.

De sålunda genomförda lagändringarna torde enligt uttalanden i förarbetena få praktisk betydelse framför allt i fall då föräldrarna har sammanbott och gemensamt haft den faktiska omvårdnaden om barnet (LU 1973:20 s. 107 f., prop. 1973:32 s. 128 f.).

Den nya lagstiftningen har däremot inte medfört några förändringar med avseende på frågan om ogifta föräldrars möjlighet att få den rättsliga vårdnaden om sina barn gemensamt. I likhet med vad som gällde enligt äldre rätt saknas det således alltså möjlighet för ogifta föräldrar att gemensamt få handha vårdnaden om och förmynderskapet för sina barn på samma sätt som föräldrar till barn i äktenskap.

Frågans behandling vid 1973 års riksdag

Till grund för den av statsmakterna år 1973 beslutade partiella reformen på familjerättens område låg familjelagssakkunnigas betänkande (SOU 1972:41) *Familj och äktenskap I*. De sakkunniga föreslog att

1* Riksdagen 1974. 8 saml. Nr 1

samlevande föräldrar till barn utom äktenskap skulle få möjlighet att gemensamt handha vårdnaden om och förmynderskapet för sina barn på samma sätt som föräldrar till barn i äktenskap. Föräldrar som önskar utnyttja denna möjlighet skulle enligt förslaget tillsammans kunna anmäla till myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, att de vill ha vårdnaden om barnet gemensamt (betänk. s. 208 f.). Sakkunnigförslaget var emellertid inte enhälligt på denna punkt, utan en minoritet hade reserverat sig mot det (betänk. s. 271 ff.). Även under remissbehandlingen var meningarna delade (prop. 1973:32 s. 258 ff.).

I propositionen förklarade föredragande statsrådet, att han inte kunde ansluta sig till sakkunnigmajoritetens förslag (prop. 1973:32 s. 129 f.). Propositionen innehöll följaktligen inget förslag om gemensam vårdnad i förevarande fall.

Statsrådets ställningstagande kritiserades i motionerna 1973:1779, 1973:1793 och 1973:1795. I motionerna 1973:1779 och 1973:1795 yrkades att riksdagen skulle bifalla de sakkunnigas förslag om gemensam vårdnad för samboende föräldrar medan i motionen 1973:1795 därutöver yrkades att gemensam vårdnad skulle kunna förekomma även om föräldrarna inte bodde tillsammans.

Utskottet, som delade statsrådets uppfattning att nackdelarna med en ordning, där ogifta föräldrar hade gemensam vårdnad, översteg fördelarna, kunde inte finna att motionärernas förslag om gemensam vårdnad för ogifta eller fränskilda samboende var förenligt med grundregeln om barnets bästa och avstyrkte därför bifall till motionsyrkandena i frågan (LU 1973:20 s. 109 ff.). Utskottet tillade emellertid följande.

Såvitt utskottet kunnat finna saknas för närvarande en kartläggning av i vilken utsträckning det kan föreligga önskemål hos samboende om att få gemensam vårdnad av barnen med de nackdelar detta i vissa situationer kan innebära. Skulle det så småningom bli ett mer allmänt önskemål om gemensam vårdnad bör saken kunna tas upp till förnyad prövning, varvid reglerna om underhållsbidrag och bidragsförskott får ses över. Såsom socialstyrelsen påpekat kan då även ändringar i barnavårdslagen bli aktuella. Föredragande statsrådet framhåller emellertid att med det mycket förenklade regelsystem, som äktenskapet i fortsättningen kommer att omfatta, hinder inte bör möta för samboende föräldrar, som vill uppnå från deras synpunkt önskvärda fördelar med gemensam rättslig vårdnad, att underkasta sig det regelsystem samhället erbjuder genom att gifta sig. Från många synpunkter måste detta enligt utskottets mening te sig fördelaktigare än att man skulle behöva inrätta ett särskilt kontrollsystem med övervakning av personliga förhållanden för att säkerställa att vid separation på motsvarande sätt som vid äktenskapsskillnad den rättsliga vårdnaden upplöses. På grund av vårdnadsfrågornas vikt förutsätter utskottet att utvecklingen på området följs med uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida.

Utskottets ställningstagande var ej enhälligt. I en vid betänkandet fogad reservation förordades sådana lagändringar att samboende föräldrar till barn utom äktenskap och föräldrar, som sammanbor efter dom på äktenskapsskillnad, skulle få möjlighet att gemensamt handha vårdnaden om och förmynderskapet för sina barn (LU 1973:20 s. 138 f.).

Utskottet

Under senare år har det blivit allt vanligare att män och kvinnor bildar familj utan att gifta sig. Detta avspeglas bl. a. i att giftermålsfrekvensen sjunkit mellan år 1966 och år 1971 med cirka 35 %. Ett annat tecken är att antalet barn födda utom äktenskapet ökat. Av de barn som föddes år 1960 var cirka 11 % födda utom äktenskap. År 1971 uppgick motsvarande andel till närmare 22 %. En särskild undersökning från år 1971 visar, att omkring två tredjedelar av de nyblivna ogifta mödrarna sammanbor med barnets far. De flesta barn utom äktenskap lever dock inte tillsammans med båda föräldrarna.

Barn utom äktenskap kan enligt gällande lagstiftning inte stå under gemensam rättslig vårdnad av föräldrarna. I förevarande motion hemställs om sådana lagändringar, att samboende ogifta föräldrar skall kunna genom ett anmälningsförfarande få den rättsliga vårdnaden om sina barn gemensamt.

Utskottet vill till en början erinra om att den nya familjerättsliga lagstiftning, som föregående år antogs av riksdagen och som trätt i kraft den 1 januari 1974, medfört genomgripande ändringar med avseende på de tidigare rådande skillnaderna i fråga om faderns möjligheter att få vårdnaden om å ena sidan barn utom äktenskap och å andra sidan barn inom äktenskap. De genomförda ändringarna innebär att faderns möjligheter att i förstnämnda fall få överta vårdnaden vidgats väsentligt och att i princip samma regler numera gäller vid valet mellan föräldrarna, oavsett om barnet är barn i eller utom äktenskap (se ovan s. 3). På denna punkt utgör således 1973 års familjerättsreform ett betydelsefullt steg i utvecklingen mot att utjämna skillnaderna i lagstiftningen mellan dessa båda rättsligt bestämda kategorier.

Som framgår av den föregående framställningen innebär den nya lagstiftningen däremot ingen förändring, såvitt avser frågan om gemensam vårdnad om barn utom äktenskap. Med anledning av motionsyrkanden om en ändring i vårdnadsreglerna även på denna punkt uttalade utskottet i sitt av riksdagen i detta hänseende godkända betänkande såsom sin principiella uppfattning att i fråga om vårdnaden om barn borde i sak enhetliga regler eftersträvas för alla samlevande oberoende av om samlevnaden sker inom äktenskapets ram eller inte. Utskottet underströk dock, att det i och för sig inte var likställighet mellan samlevnadsformer-na som var avgörande utan att det var barnets bästa som måste vara utgångspunkten för regelsystemet (LU 1973:20 s. 75).

Avgörande för ställningstagandet till frågan om ogifta föräldrars gemensamma vårdnad fann utskottet således vara huruvida en sådan ordning kunde anses förenlig med barnens bästa. Utskottet framhöll därvid att så länge förhållandet mellan föräldrarna är gott torde det vara från barnets synpunkt utan nämnvärd betydelse, om föräldrarna utöver den rättsliga vårdnaden gemensamt eller om endast en av dem har vårdnaden (LU 1973:20 s. 109 f). Den faktiska vårdnaden syntes nämligen enligt utskottets uppfattning inte rimligen vara avhängig av hur

den rättsliga vårdnaden är anordnad. Utskottet ansåg att man torde kunna räkna med att beslut rörande barnets personliga förhållanden som är av mer ingripande betydelse för barnet fattas i samråd mellan föräldrarna oavsett vem som har den formella beslutanderätten. Utskottet medgav dock, att det kan finnas fall där frågan, hur den rättsliga vårdnaden är anordnad, har betydelse för harmonin inom familjen och därmed även för barnets situation.

Utskottet pekade i detta sammanhang på de problem, som uppkommer om föräldrarna separerar. Erfarenheten visade enligt utskottets mening, att det är olämpligt att föräldrar, som bor åtskilda, har gemensam vårdnad om barnet. Utskottet framhöll, att detta bl. a. visat sig medföra vissa besvär vid tillämpningen av barnavårdslagen i fall där ingripande från barnavårdsnämnds sida är erforderliga och bägge vårdnadshavarna skall få tillfälle att samtycka till åtgärderna. Även i andra hänseenden kunde det enligt utskottets mening befaras att för barnet viktiga beslut kunde komma att fördröjas på grund av svårigheter att få fram ett ståndpunktstagande från den av föräldrarna som inte utövar den faktiska vårdnaden. Utskottet hänvisade också till vissa komplikationer som skulle uppstå i fråga om utgående underhållsbidrag och bidragsförskott. Eftersom faktisk samlevnad upplöses formlost och till skillnad mot skilsmässa inte automatiskt medför något domstolsförordnande i vårdnadsfrågan fann utskottet, att man måste räkna med att det kan uppkomma åtskilliga fall där den rättsliga vårdnaden kvarstår som gemensam trots att familjen har upplösts och endast en av föräldrarna utövar den faktiska vårdnaden. I dessa fall skulle således svårigheter av nu angivna slag komma att uppstå.

Vid en samlad bedömning av frågan anslöt sig därför utskottet till föredragande statsrådets uppfattning, att nackdelarna med en ordning, där ogifta föräldrar har gemensam vårdnad, överstiger fördelarna. Eftersom förslaget om gemensam vårdnad för ogifta föräldrar således inte kunde anses förenligt med grundregeln om barnets bästa, avstyrkte utskottet följaktligen bifall till de ifrågavarande motionerna.

Såsom framgår av den föregående framställningen (ovan s. 4) fann dock utskottet skäl att med avseende på den framtida utvecklingen inom förevarande rättsområde göra ett modifierande tillägg till sitt ståndpunktstagande. Därvid pekade utskottet på att det saknades en kartläggning av i vilken utsträckning det kan föreligga önskemål hos samboende om att få gemensam vårdnad om barnen med de nackdelar detta i vissa situationer kan innebära. Skulle det så småningom bli ett mer allmänt önskemål om gemensam vårdnad ansåg utskottet, att saken borde kunna tas upp till förnyad prövning. I detta sammanhang erinrade utskottet om att – såsom framhållits i propositionen – med det mycket förenklade regelsystem, som äktenskapet i fortsättningen skulle komma att omfatta, hinder inte borde möta för samboende föräldrar, som vill uppnå från deras synpunkt önskvärda fördelar med gemensam rättslig vårdnad, att underkasta sig det regelsystem samhället erbjöd genom att gifta sig. På grund av vårdnadsfrågornas vikt förutsatte utskottet, att utvecklingen på

området skulle följas med uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida.

Med anledning av det i förevarande motion upprepade kravet på att samboende ogifta föräldrar skall få möjlighet att gemensamt handha vårdnaden om sina barn vill utskottet ånyo understryka att det alltid måste vara barnets bästa som ställs i förgrunden vid utformningen av vårdnadsreglerna. Mot bakgrund av denna principiella uppfattning vill utskottet återigen peka på att införande av gemensam vårdnad i förevarande fall kan medföra risk för att barnets bästa blir åsidosatt, om föräldrarna separerar. I en sådan situation är nämligen sannolikheten stor för att motsättningar mellan föräldrarna personligen kommer till synes också i vårdnadsangelägenheterna. Utskottet vill här erinra om att sådana motsättningar i allmänhet innebär en svår påfrestning för barnet, som oftast vill vara lojalt mot båda föräldrarna. Såsom utskottet närmare utvecklade i föregående års betänkande uppkommer i händelse av separation även vissa andra komplikationer, t. ex. i fråga om tillämpningen av barnavårdslagen och av reglerna om underhållsbidrag och bidragsförskott. Det föreligger också risk för att kravet på samråd i vårdnadsfrågorna kan leda till dröjsmål med beslut som inte tål uppskov.

Anledningen till att man enligt utskottets mening måste noggrant överväga de nackdelar som är förenade med gemensam vårdnad i de fall, där föräldrarna separerar, är dels att samlevnad utom äktenskap i många fall alltjämt måste ses som en mindre stabil familjebildning än samlevnad i äktenskap, dels att upplösningen inte, såsom vid skilsmässa, automatiskt medför någon reglering av vårdnaden.

Utskottet vill inte förneka att det principiellt sett måste anses innebära en vinning om relationerna mellan barnet och dess föräldrar i samma faktiska familjsituation också rättsligt blir överensstämmande, vare sig föräldrarna är gifta eller ej. Så länge familjen fungerar som en gemenskap torde emellertid, såsom utskottet föregående år påpekade, en ändring av de rättsliga reglerna om vårdnaden knappast komma att i praktiken på något mera avgörande sätt förändra de faktiska vårdnadsförhållandena för det stora flertalet av de berörda barnen.

Utskottet finner därför ej skäl att frångå uppfattningen, att ett system med gemensam rättslig vårdnad för samboende ogifta föräldrar rymmer vissa nackdelar, som kommer till synes vid en upplösning av familjen och som vid en bedömning grundad uteslutande på omtanken om barnets bästa måste anses överväga de med systemet förenade fördelarna.

Liksom vid föregående års behandling av frågan vill utskottet emellertid tillägga att utskottets ställningstagande inte innebär att förslaget om gemensam vårdnad för samboende ogifta föräldrar definitivt bör avvisas som en möjlig lösning av vårdnadsproblemen. De förändringar i det traditionella familjemönstret, som varit ett starkt framträdande drag i de senaste decenniernas samhällsutveckling, kommer att fortgå och ställa krav på en fortlöpande anpassning av lagstiftningen. Utskottet vill i anslutning härtill peka på att 1973 års familjerättsreform bl. a. utgår från den grundsynen att de äktenskapsrättsliga reglerna skall ha en sådan utformning att de kan accepteras av praktiskt taget alla. En av

intentionerna med reformen är således att öka äktenskapsfrekvensen och bevara äktenskapet som den normala och naturliga formen för familjebildning för det helt övervägande antalet människor. Såsom utskottet i olika sammanhang framhållit, måste man dock räkna med att det även i fortsättningen kommer att finnas män och kvinnor som inte vill ge sin samlevnad äktenskapets form. Det är emellertid ännu för tidigt att uttala sig om hur stor denna grupp kan antagas bli i framtiden, liksom om antalet barn som kommer att uppfostras inom denna samlevnadsform. I dessa avseenden måste man avvakta vilka verkningar den nya familjelagstiftningen kan komma att få. Skulle det emellertid visa sig att det framträder ett mer allmänt önskemål om gemensam vårdnad för samboende ogifta föräldrar, bör frågan härom, såsom utskottet framhöll i sitt tidigare betänkande, tas upp till förnyad prövning. Utskottet vill därför ånyo understryka vad utskottet föregående år uttalade, nämligen att utskottet med hänsyn till vårdnadsfrågornas vikt förutsätter att utvecklingen på området följs med uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer utskottet att riksdagen avslår motionen 1974:200.

Stockholm den 26 februari 1974

På lagutskottets vägnar
IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: herrar Svanström (c), Hammarberg (s), Lidgard (m), fru Åsbrink (s), herrar Sjöholm (fp), Andersson i Södertälje (s), Torwald (c), Olsson i Timrå (s), fru Nilsson i Sunne (s), herrar Olsson i Sundsvall (c), Israelsson (vpk), fru Fredgardh (c), fru Tillander (c), fru Lindquist (m) och herr Andersson i Gamleby (s).

Reservation

av herrar Sjöholm (fp) och Israelsson (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 6 med "Som framgår" och slutar på s. 8 med "Kungl. Maj:ts sida." bort ha följande lydelse:

Som framgår av den föregående framställningen innebär den nya lagstiftningen däremot ingen förändring, såvitt avser frågan om gemensam vårdnad om barn utom äktenskap. Utskottet finner nu i likhet med motionärerna det beklagligt att familjelagssakkunnigas förslag på denna punkt inte följdes fastän det tillstyrkts av många och tunga remissinstanser. Ett genomförande av förslaget skulle också ha överensstämt med

direktivens grundtanke om lagstiftningens neutralitet till olika samlevnadsformer.

Enligt utskottets mening är 1973 års reform i detta avseende ofullständig, vilket gett upphov till ett ologiskt och opraktiskt rättsläge. Det nuvarande läget innebär nämligen, att ogifta föräldrar kan överflytta vårdnaden om barnen från den ene till den andre föräldern. Om inte den som föreslås få vårdnaden är klart olämplig kan ingen myndighet hindra föräldrarna att när som helst vidta sådana dispositioner. Däremot saknas möjlighet att få ett rättsligt erkännande av den normala situationen — dvs. att båda föräldrarna deltar i vårdnaden. Man vägrar sålunda ogifta föräldrar att få sin familjegemenskap rättsligt erkänd.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att detta rättsläge är djupt otillfredsställande. Både praktiskt och psykologiskt är det en belastning, att endast den ene av två i vårdnadsangelägenheterna samarbetande föräldrar är rättsligt kompetent att företräda barnet. I förhållande till skola, myndigheter osv. är det inte bara en olägenhet utan också en ofta obehaglig diskriminering för den ena föräldern att inte vara erkänd i sin föräldraroll. Följden kan också lätt bli en bristande balans i relationen föräldrarna emellan, när den ene har ett försteg framför den andre och den andres faktiska insatser inte ges officiellt erkännande. I vissa fall kan det dessutom leda till oklarhet och tvist om i vilka former den förälder som inte har den rättsliga vårdnaden skall bidra till fostran och försörjning. Därtill kommer, att den ene föräldern i händelse av separation kan försvåra den andra partens möjligheter att uppnå en bedömning av vårdnadsfrågan på lika villkor. Den praktiska situationen såväl som den sociala attityden blir i sådana lägen lätt den att den förälder, som inte är rättslig vårdnadshavare, bedöms mindre positivt än den andre. Det bör också framhållas att ett system med gemensam rättslig vårdnad för ogifta föräldrar medför att man undviker vissa praktiska problem, som det nuvarande rättsläget ger upphov till, t. ex. i det fall att den rättsliga vårdnadshavaren avlider eller eljest blir förhindrad att utöva vårdnaden.

De svårigheter som kan uppkomma beträffande vårdnaden när samboende ogifta föräldrar separerar torde enligt utskottets uppfattning inte vara svåra att komma till rätta med. Skulle föräldrarna vara oense, eller skulle den förälder som övertagit den faktiska vårdnaden finna fortsatt gemensam vårdnad opraktisk, kan man utgå från att ansökan om ändring kommer att inlämnas. Situationen blir då densamma som vid separation mellan gifta föräldrar. Om å andra sidan båda föräldrarna har en stark önskan att, oaktat samlevnaden upphört, behålla den gemensamma rättsliga vårdnaden, har samhället knappast något skäl att lägga sig i detta. I ett sådant fall kan situationen knappast befaras innebära något socialt problem för vare sig barnet eller föräldrarna.

Som en konsekvens av den i motionen förordade lösningen i vårdnadsfrågan bör enligt utskottets mening också reglerna i FB 11:1 och 2 om förmynderskapet få motsvarande innehåll. Vidare bör även frånskilda föräldrar, som återupptar sammanlevnaden, kunna få gemen-

sam vårdnad om sitt barn. Även vissa andra jämkningar förordas i den i motionen föreslagna lagtexten, bl. a. med hänsyn till behovet av central registrering av samtliga anmälningar och beslut i vårdnadsfrågor.

På grund av det anförda och med hänvisning i övrigt till vad som framfördes i den till utskottets betänkande 1973:20 fogade reservationen nr 19 tillstyrker utskottet bifall till motionärernas yrkande med ovan angivna tillägg.

dels att utskottet bort hemställa

att riksdagen i anledning av motionen 1974:200 för sin del antar följande förslag till lag om ändring i föräldrabalken.

Förslag till

Lag om ändring i föräldrabalken (1949:381)

Härigenom förordnas i fråga om föräldrabalken (1949:381),

dels att i 6 kap. skall införas en ny paragraf, 12 a §, av nedan angivna lydelse,

dels att 11 kap. 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

6 kap.

12 a §

Vilja sammanboende föräldrar till barn utom äktenskap att barnet skall stå under deras gemensamma vårdnad, äge de göra anmälan härom till myndighet, som Konungen bestämmer. Efter sådan anmälan skall i fråga om vårdnaden om barnet även vad som stadgas i 1 och 5–9 §§ med avseende på vårdnad om barn i äktenskap gälla i tillämpliga delar.

Vad i första stycket sägs skall gälla även i fråga om barn i äktenskap, vars föräldrar sammanbo efter dom på äktenskapsskillnad. Bestämmelserna i 1–10 §§ skola därvid gälla i tillämpliga delar.

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

11 kap.

1 §¹

För underårigt barn i äktenskap vare föräldrarna förmyndare. Dör en av föräldrarna, eller kan någon av dem enligt 4 § icke vara förmyndare,

¹ Senaste lydelse 1973:646.

*Nuvarande lydelse**Reservanternas förslag*

eller varder någon av dem entledigad från förmynderskapet, vare den andre barnets förmyndare.

Dömes till äktenskapsskillnad mellan föräldrarna, vare den barnets förmyndare, som skall hava vårdnaden om det. Varder eljest förordnat att vårdnaden skall tillkomma allenast den ene av föräldrarna, vare han ock förmyndare.

Dömes till äktenskapsskillnad mellan föräldrarna, vare den barnets förmyndare, som skall hava vårdnaden om det; *och skola bestämmelserna i första stycket gälla, om barnet efter föräldrarnas anmälan enligt 6 kap. 12 a § andra stycket står under deras gemensamma vårdnad.* Varder eljest förordnat att vårdnaden skall tillkomma allenast den ene av föräldrarna, vare han ock förmyndare.

2 §

För underårigt barn utom äktenskap vare modern förmyndare. Har vårdnaden om barnet tillagts fadern, vare han dess förmyndare.

För underårigt barn utom äktenskap vare modern förmyndare. Har vårdnaden om barnet tillagts fadern, vare han dess förmyndare. *Står barnet efter föräldrarnas anmälan enligt 6 kap. 12 a § första stycket under deras gemensamma vårdnad, skall vad som studgas i 1 § med avseende på barn i äktenskap gälla i tillämpliga delar.*

